

ABONEMENT

Pour un an D. 2
Edition spécial. 500 Ptrs.

ADRESSE:

“İdjtihad,” Constantinople

Téléph. St. 865
XXV ème ANNÉE

15 Septembre 1929

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ

No. 281

ABONEMAN:

Seneliği [24 Nüsha] Türkiye
için 2 1/2, hariç için 2 D.
Ala kâğıdı 5 Liradır

IDAREHANESİ:

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève
Yirmi beşinci sene

15 Eylül 1929

rol mıntakalarında, muhtelif sahelerde, en azdan (50) bin amele çalışabileceğinden 50 bin Türk a'ilesi bu yüzden hayatını te'min edecek demektir.

Bu suretle Türkün hayatında (iktisadi ve maddi) yükselişle beraber, refah, saadet ve (manevi medeniyet yükselişi) doğacaktır.

Yakub Kadri Bey, Hasan Cemil Beyin *Yeni Ruh* unu takdir ediyor.

Hamdullah Subhî Bey *Putlar nasıl kırılır?* adlı mekalesinde (Resimli Ay)a cevap veriyor. *Nouvelle Litéraire* gazetesinin *Briseurs d'idoles* sernameli yazılarını taklid etmeyi sermaye edenlere bu cevap fazladır. Hamdullah Subhî Beye hak vermeye ihtiyac yok. «İkdam» da da okumuşduk, Hamdullah Subhî Bey hadiseyi menşe'ine irca' ediyor; vesa'ik alıyor çok cesur yazıyor herkes bu cesarete malik değildir ve o herkes değildir. İngilizler İstanbulda iken o bir umumi içtima'da Vahşi İngilizler bunhar İngilizler diye bağırırmışdı. Bolşevik Rusyayada hiç tepki etmiyor. Ve milletin nizami içtima'sini bozduranlara dost gözile bakmıyor: (Pravda) gazetesinin «Mustafa Kemal Türkiye» sernameli mekalesinin:

«Türkiye, milli demokrat bir Cumhuriyet değil, «bourgeois», liberal bir Cumhuriyettir. Köylü bu regimden gayri memnundur. Amelenin vaz'iveti ise gayri kabili tasavvurdur. O, sefil ve perişandır bu günkü Türkiye'nin sınısı zahmet çeken halkın kanlarını emen haris, gaddar, murteşi bir bourgeois hükûmetinden ibarettir.»

Fıkrasını göz önüne koyuyor. Hamdullah Subhî Beyin mudafa'ası kuvvetli ve çok muheyyiçdir. Verimiz mnsa'id olsaydı aynen nakletmeyi isterdik.

Hulasa: Türk Yurdu aylık olduğuna göre bir az sahifelerini çoğaltsa daha çok faydalı olacak fakat bu kadarında okuyan acaba kaç yüz dikkatli okuyucusu vardır!.

A. D.

Madde ve Enerji

Hayat nedir? - Madde ve enerji - maddenin hali - enerji eşkâl ve tahavvülâtı

Meşhur Philosophe Descartes maddeyi yalnız *étendue, espace* vasfı ile, ruh (âme)u tefekkür (pensée) mefhumu ile tarif ediyor. Descartes a göre madde sadece *passif* dir.

Ecsâmî tabiiye «*étendue indissoluble*»,ün «*un principe dynamique inséparable*» ile birleşmesiyle teşekkül etmiş, kuvvet, kudret (energie) iksa etmiş bir şekil arz ediyor.

Stoicienler maddenin müteharrik olup sâkin olmadığını *aktif* olup âtil bulunmadığını ifade ederler. Leibniz e göre, madde gayri kabilihal bir surette aktif bir *principe* ile birleşmiştir. Diğerleri «Madde kuvvetlerin toplanması veya kuvvetlerin hakiki merkezi olan kabili taksim ve nihayetsiz nokatın bir cümlesidir.» diyor «*espace* ise bu nokatın mahalli hendesisidir.»

Materialistler bütün hadiselerin izahını bu sureti telekkide, Physik havas hayatî hadiseler, *Psychique* e'alin bütün esaslarını aslî fa'aliyet içerisinde buluyorlar.

Enerji maddeden ayrı bir âleme ait değildir. Madde ve Enerji (kudret) muhtelif iki manzara irae eden bir şeydir. Enerji menba atom bünyesinde. Bu sebeple *énergie intra-atomique* teşmiye edilir. Enerji maddenin, atomun tahallül ve maddenin mahv ve izmihlalile tezahur eder. Evelce maddenin tecezzisinin son haddi olduğundan âtil ve mahv olmaz gibi kabul edilen *atomun* şimdi bilakis mütekâsif bir enerji ihtiva ettiği kabul ediliyor.

Bizim tanımadığımız fakat fezayı işgal ettiğini farz ve *ether* tesmiye ettiğimiz gayri kabili vezin madde M. Gustave Le Bon tarafından içine *dissociée* ve *anéantie* madde dökülen *Océan impondérable* gibi nazarı itibara alınmıştır. Nihayetsiz olan bu *Océan* içerisinde her şey gaybolur (Gustave Le Bon).

M. Gustave Le Bon a göre madde tekâ-

sûf etmiş energiden başka bir şey değildir. Enerji serbest hâle geçtiğinden itibaren madde mevcut değil *-sans retour-* mahv olmuştur. Bunun için M. Gustave Le Bon «L'évolution de la matière» isimli kitabında «Hiç bir şey yaratılmış değil, her şey mahv olur» diyor.

Enerji kelimesi *travail* (hizmet) müte-râdifi olarak kabul olunur. Çünkü enerji yaptığı işle anlaşılır ve onunla ölçülür. Bir *travail* tahavvüle duçar olur, fakat mahv olmaz. Binaenaleyh «*énergie indestructible*» dir.

* *

Klasik ma'lumata göre madde Sulp, Mayî, Gaz halinde bulunur. Bunlara bir de Kolloidal hali ilâve etmek lâzımdır.

Madde bu hallerde iken vezn olunabilir, ya'ni eczâsi üzerine umumî cazibe te'sir ediyor demektir. *Mécanicien*lere göre madde kütle (masse) dir. Binaenaleyh *mécanique* kütle ve kuvvetlerden terekkep etmiştir. Laplace «bir cismin kütlesi, o cismin nokatı maddiyesinin mecmuudur» diyor. Binaenaleyh madde kütle ile karıştırılmış oluyor. Physik te umumî cazibe ve sıklet kanunlarına tâbi olan veznedilebilir (*pondérable*) ve bu kuvvetin te'sirinden kaçan ve binaenaleyh mevcudiyeti farzedilen *Ether* gibi (*impondérable*) iki cins madde tavsif ve tefrik edilir. Elektrik, Kathod şualı ve diğer şualar gibi gayrı kabili vezin seyaleler (*fluide*) de gayet iyi olarak maddenin hususî bir hâlini gösterebilir.

Madde, *Atomide, solide, liquide, ionide, gazux* ve *radiant* gibi çok muhtelif ve tefehhus, tahkık vasıtaları ile *perceptible* haller alabilir. Uranium, thorium, radium, actinium.....gibi cisimlerin gösterdiği radio-activité maddenin *atomide* halden veya kısmen *ionide* halden *radiant* hale geçmesi neticesidir. Ba'zı şartlar dahilinde teknil cisimler bir halden diğerine geçebildiklerinden muhtelif derecede bu hassayı gösterirler.

M. Curie tarafından keşfedilen ba'zı milhlerin gösterdiği nisbeten mühim olan radio-activité ehemmiyetli bir surette enerji tahassulu, aynı zamanda *radio-active* maddenin zayı'olduğu, zan olunuyor.

Radio-activité maddenin şeklinde hususî, *isolé*, bir iş değildir, fakat inhilâl eden mahv olan maddenin umumî bir hassasıdır.

Tekmil cisimler ba'zı şeraitte *radio-active* olabilir demistik, M. Gustave Le Bon ziyadesile *radio-active* olan cisimlerin maddiyesini gayıp etmesi *dématisation* hasıllarının da ion, electron, ve X şuaatı olduğunu ve bu hasılları *demi-matériel*, ya'ni kabili vezin olan madde ile gayrı kabili vezin *ether* arasında mutavassıt bir hâlin mümessili olarak telekkı ediyor.

* *

J. J. Thomson mesâilerile bir cismin tecezzisinin son hasıllasının atom olmayup, bundan ziyadesile küçük olan *electron* olduğunu katî surette ispat etmiştir.

Cümlei kevakipte olduğu gibi, atom dahilindeki elektronlar, kapalı ve sâbit mahreklerde bir merkeze tâbi olarak bulunurlar. Bir elektronun kütlesi Thomson'un tecrübelerine göre ancak bir gramın milliarda birinin milliarda bir kısmının milliarda birine mûsâvi olacak.

Bünyesi zâhiren tasavvur edilebildiği kadar en basit olan Hydrogen atomudur. Bu atom müspet elektrikle mahmul bir nüveden müşekkel olup bütün elektronlar gibi, menfi elektronla ihata edilmiştir. Bu suretle nüve ve elektron muhitinde bir sahai elektriki husule getirir.

Diğer anasır için atom dahilindeki elektronların adedi değişir. Elektronlar atomun müspet hamulesi etrafında soğanzarı gibi birbirinden sabit mesafelerle ayrılmış «concentrique» tabakalar halinde olup bu tabakaların adedi atom dahilindeki elektronlar ve

Tevfik Fikret
ve
Psychanalyse Tetkikleri
Doktor A. İzzettin

1

Edebiyatımızda Tevfik Fikret kadar seciye ve ahlaki tenkitlere hedef olmuş bir diğer muharrire nadir tesadüf olunur.

Münekkedin ait olduğu zümrei içtimâiyeye göre bazan milliyetsiz bir dinsiz ve tehlikeli bir adam, bazan bir heykeli İsmet, temiz bir vatanperver telekki edilen Fikret her ne olursa olsun ölümündenberi aşikâr bir (prestîge) telkin etmektedir. Dakîk bir nazar bu muhtelif fikirlerin hissi menba'larından çıkan düşüncelerden ibaret olduğunu derhal meydana koyar. Fikretin zihniyet ve seciyesi hakkında ciddi bir fikir elde edebilmek için ilmin afakî usullerine dayanmak şarttır. Bunun için de tetkîkin bitaraf olması kifayet etmez. Aynı zamanda bir âzda cesarete luzum vardır. Ne demek istediğimizi makaleyi okuyanlar bitirdikten sonra biraz düşünürlerse anlarlar!

* *

Bir eser veya bir şahs hakkında serd edilen fikirler ne kadar karışık ve mütebayın ise o şahsın veya o eserin mahiyeti de o nisbette karışık ve mütebayın menbalardan çıkıyor demektir.

İşte «Shakespeare»in müteaddit eserleri başta Hamlet olmak üzere muhtelif görüşlere hedef olmuş ve hiç birisi diğerlerinden fazla hak kazanamamıştır. [1] Eserin mevzuunda-

[1] Jones Hamlet (Jour — 8 ameri. Psych 1913)

atom veznine tâbidir. Haricî tabakadaki elektronların rasaneti, dahilî tabakanınkinden daha az, binaanaleyh haricî elektronlar ziyadesile müteharriktir. Bu suretle diğer atomlar tarafından tesir edilen kuvvetler sayesinde çok kolaylıkla intizama gelirler. Kimyevî alâka ve *tension superficielle, cohesion* tazyîkı da-

ki besatete rağmen eşhasın arzettiği hususiyetler bir taraftan, «Shakespeare»in hâyatı hususiyesine ait muğlak mesail diğer taraftan, münekkitleri elan işgal ediyorlar; mesela Hamlet piyesi Shekespearin pederinin vefatından biraz sonra yazılmıştır. Jones bunı (psychanalyse) de peder husumeti telekki edilen (Oedip Kompleks)ine haml ediyor. Aynı silsilei mantikiyeyi tâkip edersek eserin oynamasından biraz sonra Shekespearin bir oğlu dünyaya geldiğini ve *Hamnet* tesmiye edildiğini görüyoruz. İşte manidar bir hadise! Netice şu ki Hamlet, Shekespearin hayati tıflanesinde rol oynayan peder husumetinden doğmuş ve bu menbadan çıkan cereyanların gûna gûn ivicacaları altında tekevün etmiştir. Bu ivicacatı layikile idrak edememiş bulunmamız, piesin muhtelif tefsirlerine sebep oluyor. Freud aynı usule taban (Leonard de Vinci)nin âsarına nufuza çalışıyor. Çünkü Leonardın asarı da, hayatı da همان hiç hal edilmemiş muammalarla dolu. Bu asarın bir kısmında başka bir kompleks, yani bir mefhum, (psychanalysde) (Mader tesebbüti) fixation maternelle denilen hadise göze çarpıyor. Joconda'nın sehirkâr tebessümü, Leonari esir ederek eserden esere intikal ediyor; en mühim levhaların birinde iki kadın resmi bir birine karışıyor, sebebini Leonardın hayatında ararsak: Görüyoruz ki Leonard bir veledi na meşru idi, validesi pederile evlenememişti, bilâhere pederi kendi kufvi olan bir kadınla evlendi ise de izdivaç akını kaldığından, peder ilk zadei aşkını yeni haneî ızdıvaca götürmekde beis görmedi. Leonard uvey annesinin dairei sa-

hilî, «viscosité», *pouvoir ionisant*,... gibi birçok Physik hadiselerin menşe'leri işte bu kuvvetlerdir.

Atom merkezine en ziyade yakın olan derin tabakaların elektronları ise mevkilerini rasanetle muhafaza ederler...

Dr. Rasim Âli